

William Twining:
Az ember, aki radikalizálta a közéletet

DAVID SUGARMAN

Sajtóban: *Nemzetközi Jogi Folyóirat kontextusban*

(Cambridge University Press)

Különszám William Twiningről, *jogász a kontextusban.*
Emlékirat

William Twining: Twining: Az ember, aki radikalizálta a közéletet.¹

I

William Twining az egyetemi jog és a jogi oktatás egyik legbefolyásosabb alakja. Úttörő módon járult hozzá a jogi oktatás és tudományosság szélesítéséhez. Kivételes mentorként, példaképként és barátként szolgált sokak számára Ausztráliától Zimbabwéig, nemzetközi vezető szerepet töltött be olyan különböző területeken, mint a jogtudomány, a bizonyítás, a globalizáció és a jogi oktatás, valamint aktivista reformer. Szellemi memoárjának (Twining, 2019, a továbbiakban: JIC) kiadása ezért különösen üdvözlendő, nemcsak azért, mert fényt derít eszméinek fejlődésére, arra, hogyan került mindennek a középpontjába, és milyen akadályokba ütközött, hanem azért is, amit arról árul el, honnan jöttünk, miért vagyunk olyanok, amilyenek vagyunk, és mit lehet és kell elérni a jövőben.

A JIC egyfajta mérföldkövet is jelenthet a jogtudósok növekvő elismerésében a tudományos életen belül és kívül. Valószínűleg ez az első brit jogászprofesszor élethosszig tartó önéletrajza. A bírák és az ügyvédek eddig monopolizálták a jogi memoárok területét, bár ennek okai nem egyszerűen a következők

¹ Ez az esszé a William Twininggel hosszú évek óta folytatott beszélgetések, interjúk és e-mailváltások alapján készült. Az életével és munkásságával kapcsolatos minden értelmezés kizárólag az enyém.

hogy az ő életük érdekesebb és fontosabb, mint a jogtudósoké.² Inkább abból ered, hogy Anglia jogászai történelmileg nagyobb autonómiát élveztek és igyekeztek megőrizni, mint bármely más hasonló (jogi vagy más) szakma, beleértve a jogi oktatás monopóliumát is.³

Az 1700-1980 közötti Angliában a jogi képzés és oktatás uralkodó formája - a tanoncképzés - jól megfelelt a hagyományosan felfogott szakma igényeinek. Néhány figyelemre méltó kivétel ellenére ellenállt az egyetemi jogi képzésnek. Ebben az optikában az egyetemi jogi képzés alacsonyabb szintű "szakmai" tevékenység volt, hasonlóan a vízvezeték-szerelői egyetemi diplomához; és nagyjából ugyanazt a státuszt, szkepticizmust és nevetségességet váltotta ki (Simpson, 2011, 65. o.). A jogi gyakorlatra való képzés nagy részének szellemi szegénysége ellenére a legtöbb angol ügyvéd és gyakorlatilag az összes felsőbb bírósági bíró nem tanult jogot az egyetemen. Sőt, azok, akik gyakorolták, gyakran úgy tekintettek az egyetemi jogi tanárookra, mint öndefiníciójuk szerint kudarcosokra, akik képtelenek voltak érvényesülni a gyakorlatban. Csak néhány kivétel volt az elnéző bánásmód alól, amellyel az angol jogi közösség gyakran

²A vezető brit jogászok közül csak Pollock publikált önéletrajzt: Pollock, (1933). Előfordul, hogy valaki az elhunyt halála után készít emlékiratot. Az is előfordulhatott, hogy egy jogtudós önéletrajzi anyagot készített a családjá és közeli barátai számára; de ez nem a nyilvánosság számára készült: mint például Gower, unpub. Egy nemrégiben megjelent emlékiratot (de nem a bölcsőtől a késő életig terjedő fajtából) lásd Simpson, (2011) - erről lásd: Sugarman, (2012).

³ Lásd továbbá az ott hivatkozott hivatkozásokat: Sugarman, (1986), (2009), (2011).

tekintélyes akadémiai jogászok.⁴ A jogtudósok bűnrészesek voltak ebben a helyzetben, amennyiben hajlamosak voltak a szakma és annak hierarchiáról, relevanciáról és kiválóságról alkotott elképzeléseinek rabjai lenni.

William szakmai pályafutása nagy részét azzal töltötte, hogy megkérdőjelezze a jogi tudományossággal kapcsolatos ilyen felfogást. A JIC gazdag és értékes tanúbizonyságot tesz az 1960-as és 70-es évek óta bekövetkezett jelentős változásokról. Úgy vélem azonban, hogy a JIC komoly kérdéseket vet fel e mozgalom sikerével, néhány axiomatikus feltételezésének hatékonyságával, valamint a jogi egyetemek és a jogtudósok működésének továbbra is fennálló (intellektuális, politikai stb.) korlátaival kapcsolatban. Ezekre a kérdésekre még visszatérek.

II

A JIC elmeséli William kalandjait az akadémiai életben, valamint azokat az eszméket, elveket, embereket és körülményeket, amelyek formálták gondolkodását és karrierjét. Olyan témákkal foglalkozik, amelyek központi szerepet játszottak életében és kutatásaiban - többek között az Oxfordban folytatott jogi tanulmányait uraló doktrinális tankönyvek elutasításával, HLA Hart és más guruk hatásával, különböző amerikai intermezzókkal, Afrika fontosságával és az afrikai jogi iskolákban való tanítással kapcsolatos tapasztalataival, a belfasti zavargások alatti tanítással, a jogi tanulmányok kontextuális fordulatával, a bizonyítás újragondolásával, valamint a joggal és a globalizációval. Ez a

⁴ Frederic Pollock, A. L. Goodhart és J. C. Smith például nagy tekintélynek örvendett a bírói kar és az

ügyvédi kar körében.

több, mint a korábban megjelent munkák áttekintése. Inkább újrafogalmazza és kidolgozza Vilmos néhány főbb jogi elméletét, *mea culpáját* és gondolatváltozásait, miközben jelzi azokat a területeket is, amelyeket részletesebben szeretett volna kidolgozni.

Ahogy én olvasom, a JIC azzal érvel, hogy "...a jogi tudományosság nagy része normatív és opiniált", és ez részben azért van, mert kontextuálisan, empirikusan és elméletileg gyenge (Twining, 2019, 105. o.); hogy az elméletalkotás központi fontosságú a jogtudomány és a társadalmi-jogi tanulmányok tudományág egészségének szempontjából, és finomításra szorul olyan kérdésekben, mint a jogi érvelés. William elméleti eredetisége és jelentősége részben abból fakad, ahogyan az analitikus jogtudomány, a Llewelyn-ihlette jogi realizmus, a jogi pluralizmus és az elszigeteltséget és az eurocentrikus univerzalizmust elkerülő perspektívák néhány legjobb aspektusát hasznosította és érvényre juttatta. A JIC tulajdonképpen amellet érvel, hogy ez a keverék milyen hozzáadott értéket jelentene a társadalmi-jogi kutatás és a jogtudomány számára, és hogy ezek képesek lennének reagálni a globalizáció és a hasonló új kihívásokra. Ez közvetlenül kapcsolódik William régóta tartó keresztes hadjáratához, amely az oxfordi stílusú analitikus jogtudomány kiszélesítésére és elmélyítésére irányul, és hídfőállás kiépítésére e jogtudomány és a társadalmi-jogi kutatások között, mindkét fél számára hasznot hozva.

Bár a JIC felismerhetően William korábbi munkásságának folytatása, és nem pusztán Twining szmorgasbordja, a JIC-nek sajátos identitása van. Egy sajátos hangnem egyesíti, amely egyszerre búcsúztató, önkritikus és személyes. Központi témája az, hogy minden egyetemi jogásznak foglalkoznia kell az egészségével, és felelősséget

kell vállalnia érte.

és hogy tudományágunknak alkalmazkodnia kell a növekvő kölcsönös függőség és kölcsönhatás összetett nyomásához, amelyet a túlhajsztolt "globalizáció" kifejezésben foglalnak össze. A cél az, hogy új közönséget ismertessen meg William gondolataival, és hogy megnyerje őket annak ügyének, hogy a jogtudományt humanista tudományággá alakítsuk, és ezáltal kiteljesítsük izgalmas és fontos lehetőségeit.

III

A JIC-et Harry Arthurs, Kanada legjelentősebb építészének és a progresszív egyetemi jogi oktatás bajnokának, a jogi tudományossághoz jelentős mértékben hozzájáruló közértelmiséginek (Arthurs, 2019) emlékiratai nyomán adták ki. Harry és William pályafutása, motivációi, a jogi oktatásról alkotott nézeteik, valamint akadémikusként és leendő intézményi reformerként betöltött kulcsszerepük között számos párhuzam van. Emlékirataik azonban rámutatnak néhány érdekes nézetkülönbségre is, nem utolsósorban a jogtudósok jogi egyetemek reformjában és radikalizálásában való ügynöki szerepvállalása tekintetében - nevezetesen a jog, a jogrendszerek, a jogászok és a jogtudósok átalakító potenciálját, és ebből következően a társadalomban betöltött relatív jelentőségüket illetően. Arthurs ezzel a kérdéssel szembesül:

"A köztünk lévő optimisták azt feltételezik, hogy az emberi kezek - a mi kezeink - alakítják a jogi oktatást, hogy a jogi oktatás alakítja a jogot, és hogy a jog alakítja a világot. A pesszimisták azt állítják, hogy a folyamat fordítva működik, hogy a politikai gazdaság erői végső soron a joggal mint a társadalmi rendezés rendszerével, mint egy

kulturális jelenségként és szellemi vállalkozásként, valamint a jogi egyetemeken tanulmányok tárgyaként vagy tárgyaként. (Arthurs, 138. o.2019.,).⁵

Itt nem pusztán arról van szó, hogy milyen relatív súlyt tulajdonítunk az ügynöki tevékenységnek a struktúrával szemben, hanem a jog mögöttes feltételezéseiről a kontextusban. Itt a JIC, mint általában a kontextuális jog, hiányosnak bizonyulhat. William optimistább, mint Harry a jogtudósok azon képességét illetően, hogy megváltoztassák a jogi oktatást, a jogrendszert és így tovább. A JIC számos nyilatkozatot tartalmaz a jogi oktatás és a jogtudomány fontosságáról, a jog társadalomban való elterjedtségéről és központi szerepéről, és következésképpen a jog és a jogi oktatás átalakító potenciáljáról.

Harry ezzel szemben kifejti, hogy "...meggyőződése a jognak a társadalmak átalakítására való képtelenségéről" az idők során felerősödött, és hogy a jogrendszerek nem tudnak megszabadulni "az egyenlőtlen hatalom hatásaitól" (Arthurs, 129. o.).2019,

Az általam Williamnek tulajdonított feltételezések nehezen illeszkednek abba a ténybe, hogy a jogi egyetemek és a jogi tudományok még mindig túlnyomórészt a doktrínával, az esetjoggal és a jogi folyamat bíróközpontú modelljével foglalkoznak, bár enyhített formában, és viszonylag elhanyagolják a jogalkotást, a közigazgatást, a jog gyakorlati működését, valamint a jogi gyakorlatot alátámasztó politikák, politikák, értékek és etika tanulmányozását (Collier, (2005); Bartie, (2010); Mertz, (2007). A tanterv alaptárgyai a következők

⁵ Lásd továbbá Galanter (1974) és Scheingold (2004), mindketten "pesszimisták"; szemben McCann-nal

(1994), aki

"optimista".

még mindig jelentősen felülreprezentáltak. És ez még akkor is így van, ha a legtöbb jogtudós valószínűleg azt állítaná, hogy hisz a politika, a politika, a kontextus és a meghatározatlanság fontosságában a jog megértésében (Sandomierski, 2020).

Az 1960-as évek és az azt követő évek változásainak fontossága ellenére - és ezek jelentősek voltak - mégis igaz, hogy sok kommentátor számára (beleértve ezt is) nem sok minden változott. A jogi egyetemek továbbra is hierarchikus, etnocentrikus rezervátumok maradnak. Fontos, hogy az egyetemi jogi képzést fenntartó feltételek változatlanok maradtak: nevezetesen a megfelelő hallgatói kereslet és finanszírozás; az oktatás költségei; és az a tény, hogy a jogi képzésnek kellő összhangban kell lennie a jogi szakma, az ügyvédek fő ügyfeleinek, valamint az egyetem és a kormányzat státuszával és gazdasági érdekeivel. A jogi oktatásban az innováció ezeken a korlátokon belül működik (Gordon (2002)); és a legtöbbször a jogtudósok nem tudnak hatni. Ha nagyobb hatáskört akarunk gyakorolni és teljesíteni akarjuk a JIC nagyobb törekvéseit, jobban meg kell értenünk, hogy miért uralkodik a jogi doktrinalizmus? Pontosan mi az, amit teszünk, ami fenntartja ezt a *status quo*-t? Milyen lehetőségeink vannak a jogi oktatás és tudományosság további kiszélesítésére? Milyen fajta politika bizonyulhat a leghatékonyabbnak? Azt javaslom, hogy foglalkozzunk a jogtudomány, a jog kontextusban és a társadalmi-jogi tanulmányok intézményesüléséből - a bálna gyomrában élésből (úgy mond) - eredő problémákkal és lehetőségekkel. Szintén releváns az egyetemek, a jogi szakma, a gazdasági élet, a kommunikáció, a demokrácia, a politika, a populizmus és az állam elmúlt évtizedekben bekövetkezett átalakulásának következményei a jogtudomány

magasröptű jogfejlesztő munkájára, "amelyik

7

tagadhatatlan sikerei ellenére gyakran... csak egy értelmiségi álomkép a racionalista tekintélyről és befolyásról... amely már nem létezik, egy üres színházban játszott darab. (Gordon, 1992-1993, 2112. o.).

A probléma egy része az, hogy a jog a kontextusban nem fordított kellő figyelmet arra, hogy miért nehéz és miért korlátozott a progresszív jogi oktatás és tudományosság fejlődése, valamint más alapvető kérdésekre, hogy a jogi oktatásnak és tudományosságnak mit kellene szolgálnia, és kinek az érdekében.

Gyanítom, hogy William sok mindenben egyetértene ezzel. Régóta ragaszkodik ahhoz, hogy a jog a kontextusban nem egy analitikus fogalom vagy a jogról szóló "elmélet". Azt is állítja, hogy "...nem is ideológia vagy politikai program; csupán rugalmas keretet biztosít a szűk hagyományból való kitörés változatos módjainak" (Twining, 2019, 164. o.). A jog a kontextusban olyan "márkává" vált, amely a hagyományos doktrinális jogi oktatással és az azt tükröző és fenntartó tankönyvi hagyománnyal való szembenállást jelenti. Miközben hasznossága és befogadó jellege csodálatra méltó, e megközelítés hívei osztoznak néhány mögöttes feltételezésben; és ezek az alapvetések a JIC-nél több kihallgatásra szorulnak (Nelken, 2009; Tomlins, 2007). A Law in Context - mind a könyvsorozat, mind a mozgalom - megfelelően megkérdőjelezte-e az uralkodó doktrinális gondolkodásmódot?

Nem volt eléggé kritikus, például túl kevés súlyt adva a

a jog, a hatalom, a nemek és az uralom közötti összefüggések, valamint a jog, a politikai gazdaság és az elosztás kérdései?⁶

Ezekben és a kapcsolódó kérdésekben William nem hajlandó őszintén értékelni a jog kontextusában való tudományosságot. Hasonlóképpen, a szakmai és személyes versengés, megosztottság és feszültségek kezelése is korlátozott. Amennyiben a Dar-es-Salaami Egyetem és a Warwicki Jogi Iskola olyan színterekké váltak, amelyeken belül a marxizmus és a szocializmus harcolt a liberalizmussal és így tovább, William nem foglalkozik azzal, hogyan kezelte ezeket a konfliktusokat, és milyen hatással voltak rá (ha voltak egyáltalán). Az ezzel járó személyes és szakmai költségek kínzóan homályban maradnak. Keveset látunk azokból a küzdelmekből és kudarcból, amelyeknek bizonyára bekövetkeztek, és következésképpen William korai és szinte meteorszerű szakmai előmenetelét lineárisnak és megállíthatatlannak látjuk.

Mindez azonban nem vonja kétségbe a JIC fontosságát. Ez a kritikai önreflexió kivételes darabja, amely lehetővé teszi számunkra, hogy sokkal jobban megértsük William nézőpontját és sokrétű hozzájárulását a jogi egyetemen belül és azon kívül. Bizonyítja, hogy soha nem volt a divat elkötelezett híve, és hogy ugyanolyan nyughatatlan maradt, mint mindig, új projekteket és érveket találva, miközben másokat is arra bátorít, hogy befejezetlen ügyeit befejezzék (Twining, 2018).

⁶ A JIC-ben William csak kevés figyelmet szentel a hatalomnak, és nem foglalkozik a nemekkel és a diákokkal való bánásmóddal kapcsolatos kérdésekkel. Lásd továbbá Twining és Sugarman (2020).

IV

Mivel William általában vonakodik hosszasan megvitatni és elemezni alapvető értékeit és politikáját, a JIC értékes, bár korlátozott megvilágítást nyújt. Kiderül például, hogy Belfastban a zavargások idején részt vett a vészhelyzeti hatalomról és a kínzásról szóló nyilvános vitákban, és ez a tapasztalat, valamint a Bentham-féle utilitarizmus iránti növekvő érdeklődése a jogokkal, az igazságossággal és a politikával kapcsolatban fontos volt a normatív jogtudományról, vagyis az olyan értékekkel kapcsolatos kérdésekről való gondolkodásában, mint a jog és az erkölcs, az igazságosság, a jogok, a legitimitás stb. Azt is megtudjuk, hogy William szerint a normatív jogtudomány "a jog megértésének központi része"; de személyes okokból nem sok jelentőset tett hozzá ehhez a területhez:

"Én személy szerint mérsékelten szkeptikus vagy agnosztikus vagyok az értékekkel kapcsolatban...; abból indulok ki, hogy az elmélkedés, az ésszerű vita, a beszélgetés és a tárgyalás segíthet a megértés előmozdításában és az ésszerű alkalmazkodás kialakításában... egy bizonyos pontig. De elfogadom, hogy a meggyökeresedett hiedelmek nem engedik meg a racionális meggyőzést...Hit a pluralizmus olyan tény, amellyel együtt kell élnünk... Végül is én egy módosított utilitarista, egy demokratikus liberális (John Stuart Mill értelmében) és egyfajta jogi pozitivistá vagyok" (Twining, 105. o.).2019,

Bár úgy vélem, hogy ez nem tesz igazságot Williamnek, nem nehéz azonosítani a mögöttes megközelítést. Tolerancia, nyitottság, a politikai vélemények széles spektrumának befogadása, befogadás, a szellemi szabadság előmozdítása és

az elkötelezettség kulcsfontosságú értékek. Ellenállása a túlságosan erős dualizmusokkal (az "ők" és a "mi" típusúakkal) szemben, amelyek nem engedik meg a középutat, a túlzott leegyszerűsítést, az egyszerű címkézést és a beskatulyázást (nem utolsósorban a politikájával kapcsolatban), valamint más polarizáló tendenciákat, a szektarianizmust és a szükségtelen megosztottságot. Az ő politikája az elvi pragmatizmus, a párbeszéd és az egyetértés politikája, amely igyekszik elkerülni az önmarginalizációt és a jogi és más tudományágak képviselőivel folytatott tartós párbeszéd felhagyását.

Kerüli a nagy-egységes elméleteket, amelyek azt állítják, hogy mindenre van válaszuk, a nagy forradalmi politikát és a társadalomról alkotott víziókat. Magáévá tette a középutas elméletet (amely integrálja az elméletet és az empirikus kutatást), az elméleti és értékpluralizmust, az intellektuális és pedagógiai eklektikát, amelyhez bizonyos diplomáciai visszafogottság párosul.

A JIC arról tanúskodik, hogy William hogyan igyekezett ezeket a saját gyakorlatában megvalósítani.

William eszméiben és aktivizmusában több mint egy csipetnyi radikális progresszivitás van. Ott van a más tudományágakból származó módszerek és tárgyak átvételének szabadsága, a nem nyugati jogászok írásai és a nyugati jogi kánon parochializálásának megszüntetése, valamint a jogi oktatás mind az egyetemi, mind a szakmai szakaszának integrált reformja mellett érvel; miközben amellet is érvel, hogy a jog eredendően az egyetem része, egy szabad művészet, amely a tudományág tágabb és intellektuálisan optimistább értelmezéséhez való visszatérést jelzi. Azt állítja, hogy a jogtudósoknak "sokkal nagyobb felelősséget kellene vállalniuk nemzeti

"jogi" rendszerük egészségéért".

oktatás", beleértve azt is, hogy a közvélemény miként értelmezi a jogot "a bölcsőtől a sírig", valamint a közértelmiségiek szerepét (Twining, és2009 221. o2019.).

Komolyan véve a kihívást, a kihívás figyelemre méltó metamorfózishoz vezet:
az akadémiai jogász mint periklészi vízvezeték-szerelő (vö. Twining, 1967).

Bár a JIC segít megérteni Vilmos értékeit és politikáját, nem nyújt teljes körű beszámolót. Ez talán részben a szerző szerénységének és visszafogottságának köszönhető. A JIC óvatosan intellektuális, és nem teljes életrajzként van feltüntetve. Bár a szellemi kontextus(ok) gyakran lenyűgöző(ek), kezelésük korlátozott, amit kétségtelenül a könyv ésszerű keretek között tartásának szükségessége tett szükségessé. A nyilvánosan hozzáférhető bizonyítékok hiánya miatt a hiányosságok pótlása elkerülhetetlenül csak feltételezésekkel lehetséges, amelyekkel vékony jégen kell síelni. Mindazonáltal rámutatok Vilmos szellemi "kontextusának" két aspektusára, amelyek - anélkül, hogy túlságosan reduktívak lennének - segíthetnek megérteni a mögöttes értékrendjét és politikáját.

Először is, William álláspontja talán részben az 1950-es évek Angliájának, különösen Oxfordnak a szellemi élet magasabb rétegeivel kapcsolatos vonások és feltételezések megnyilvánulása.⁷ Az a tendencia, hogy elhatárolta magát a "politikától", az "ideológiától" és a "redukcionizmustól" (és ezzel együtt a tudományosság illiberális megközelítéseiről ("a historizmus szegénysége"), része volt annak a világnak a közös valutájának, amely hozzájárult szellemi és filozófiai bútorainak formálásához. Oxfordi tanulmányai során szerzett tapasztalatai egy olyan időszakban születtek, amikor a Nyugaton a hidegháború volt a legnagyobb politikai aggodalom.

és széles körben foglalkoztak a "totalitarizmus" természetével. A pozitivizmus, az empirizmus és az "értékmentes" tudomány uralkodott. Ezért William

⁷ Ez a bekezdés és a következő Sugarman (2012) 119-120., 125-126. o. alapján készült.

hajlamos semleges vagy objektív bírónak vagy megfigyelőnek beállítani magát. Hasonlóképpen, egy

bizonyos "angol tartózkodás" vagy "merev felső ajkak" lehet a magyarázat része. "No érzelmek. Angolok vagyunk!". Ennek részletezése, hogy mit is érzett valójában, nem volt része a vállalkozásának.

E tekintetben feltűnően hasonlít mentorára, HLA Hartra és oxfordi kortársaira, Sir Neil MacCormickra és AW Brian Simpsonra (többek között). Mindannyian szerették az analitikus és nyelvi pontosságot, és hittek annak fontosságában, ami a tipikusan angol és oxfordi módon a pozitivizmus iránti elkötelezettséget (és Hart és Simpson esetében a szociológia iránti gyanakvást) mutatja. Kritikusak voltak a feltétel nélküli elfogadással szemben is, és bizalmatlanok voltak az abszolút kijelentésekkel szemben.

Birkóztak azzal, hogy pozitivisták és liberális pluralisták legyenek a hidegháború utáni világban, és egyre inkább részt vettek az erkölcsi kritikában. Mindannyian kritikusak voltak az egyetemi jogi oktatással szemben. Nemcsak akadémikusok voltak, hanem részt vettek az egyetemi és jogi reformban is, és a politikai aktivizmus különböző formáit vállalták, ami részben menekülés volt az egyetemi élet unalmából és progresszív politikájuk eszköze. Liberális pluralisták voltak, akik (Hart és Simpson esetében) azt állították, hogy későbbi életükben politikailag balra mozdultak el - valami olyasmit, amit talán William? Sok tekintetben "bennfentesek" voltak, egy olyan akadémiai kultúra termékei, amely társadalmilag biztonságos, intellektuálisan magabiztos és bizonyos mértékig politikailag liberális volt.

Ennek ellenére legtöbbjük (beleértve William-et is) fontos szempontból "kívülállónak" érezte magát.

életük nagy részében.

Másodszor, felmerülhet a kérdés, hogy William John Stuart Mill-féle liberalizmusa kapcsolatban állt-e kvéker temperamentumával. Gyanítom, hogy nagyra értékeli a kvékerek ellenszenvét a konfrontációval szemben, a megbékélésre helyezett hangsúlyt, az együtt ülésre és a véleménycserére való készséget (közösség), valamint a béke és az egyenlőség értékeit (hogy minden ember egyenlő és egyformán tiszteletre méltó). Ennek fényében William egyszerre jogtudós és moralista, olyan valaki, aki a jogtudomány és a társadalmi-jogi tanulmányok egyik legmélyebb feszültségével foglalkozik - az idealizmus és a realizmus/utópia, valamint az azonnali progresszív reformok viszonyával.

V

Ney Bevan munkáspárti politikus híres megjegyzése szerint az "út közepén álló ember" sorsa az, hogy elgázolják (Bevan, 1953). William valóban olyan ember, aki a szellemi középúton dolgozott, bár őt biztosan nem "gázolták el". Radikális is, olyan hibrid, aki álláspontokat dolgozott ki és eszméket terjesztett elő, messze a középponton túl. Miközben a társadalmi, politikai és gazdasági idők mások, mint amikor William pályafutását kezdte, az általa dédelgetett értékek ma is ugyanolyan aktuálisak és kihívást jelentőek, mint a múltban voltak.

Professor Emeritus David Sugarman F.R.Hist.S., FAcSS,
Jogi Kar
Lancaster University
Lancaster LA1 4YN
Egyesült Királyság
E mail: d.sugarman@lancaster.ac.uk
Weboldal: <https://www.lancs.ac.uk/fass/law/profiles/David-Sugarman>

Senior Associate Research Fellow
Institute of Advanced Legal Studies
Institute of London Egyetem
17 Russell Square
London WC1B 5DR

Senior Associate
Társadalmi-jogi Tanulmányok
Központja Oxfordi Egyetem
Manor Road épület
Manor Road
Oxford OX1 3UQ

HIVATKOZÁSI LISTA

- Arthurs, H.W. (2019) *Connecting the dots: the life of an academic lawyer*. Montreal & Kingston: Queen's University Press: McGill-Queen's University Press.
- Bartie, S. (2010) "A jogi tudományosság lappangó magja" *Legal Studies* 30:3 p. 345-369.
- Bevan, A. (1953) idézi az *Observer* decemberi 6. száma.
- Collier, R. (2005) ""Most már mindannyian szociáljogiak vagyunk?". *Sydney Law Review* 26: p4. 503-536.
- Galanter, M. (1974) "Why the 'haves' come out out ahead," *Law and Society Review* 9 (1) p. 95-160.
- Gordon, R.W. (1992-1993) "Lawyers, scholars and the "middle ground"" *Michigan Law Review* 91, 2075-2112. o.
- Gordon, R.W. (2002) "A jogi oktatás módozatai és az azokat fenntartó társadalmi feltételek", *SELA Papers. Paper 5* (Yale Law School Legal Scholarship Repository): 9.
- Gower, LCB. (Nincs dátum). Önéletrajzi töredék, *Egy hóbotos ügyvéd emlékiratai*.
- McCann, M. (1994) *Rights at work*. Chicago: University of Chicago Press.
- Mertz, E. (2007) *A jogi egyetem nyelve*. Oxford: Oxford University Press.
- Nelken, D. (2009) *A jogon túl a kontextusban*. London: Routledge.
- Pollock, F (1933) *Az unokámnak: egy régi viktoriánus emlékezései*. London: London: John Murray.

Sandomierski, D. (2020) *Törekvés és valóság a jogi oktatásban*. Toronto: University of Toronto Press.

Scheingold, S.A. (2004) *A jogok politikája*. Ann Arbor: University of Michigan.

Simpson, A.W. Brian (2011) *Reflections on The Concept of Law*. Oxford: Oxford University Press.

Sugarman, D (1986) "Legal theory, the common law mind and the making of the textbook tradition" in Twining, W (szerk.) *Legal theory and common law*. Oxford: Basil Blackwell, 26-62. o.

Sugarman, D (2009) "Túl a tudatlanságon és az önelégültségen: Robert Stevens útja az ügyvédek és a bíróságok útján", *International Journal of the Legal Profession* 16, 7. o. - 31.

Sugarman, D (2011) "Különleges kapcsolat? Amerikai hatások az angol jogi oktatásra, 1870-1965 körül. *International Journal of the Legal Profession*, (181-2), p. 7-57.

Sugarman, D. (2012) "Brian Simpson jogtudományi megközelítése és a *Reflections on 'The Concept of Law'* jelentősége", *Transnational Legal Theory* 3 (2) p. 112-126.

Tomlins, C (2007) "Mennyire autonóm a jog? *Annual review of law and social science*, 45-68. o3.

Twining, W. L. (1967) "Periklész és a vízvezeték-szerelő". *Law Quarterly Review*, 396-426. o83.

Twining, W. (2009) "Punching our weight? A jogi tudományosság és a közvélemény megértés", *Jogi tanulmányok* (294) 519-533. o.

Twining, W. (2018) "Rethinking legal education" *Law Teacher* (523) p. 241-260.

Twining, W. (2019) *Jurista kontextusban. Egy emlékirat*. Cambridge: Cambridge University Press.

Twining, W. és Sugarman, D. (2020). "Jogász kontextusban: *Journal of Law and Society*, 47, 2, June pp. 195-. 220.